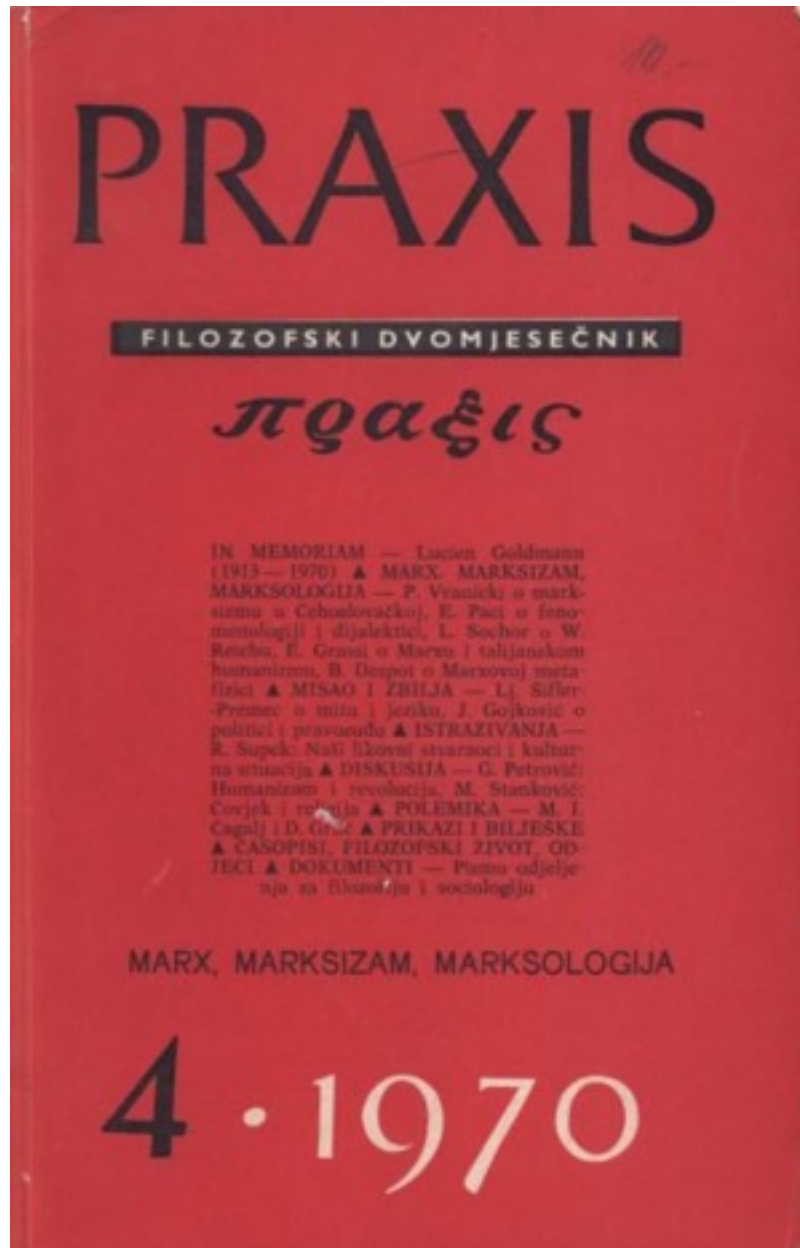
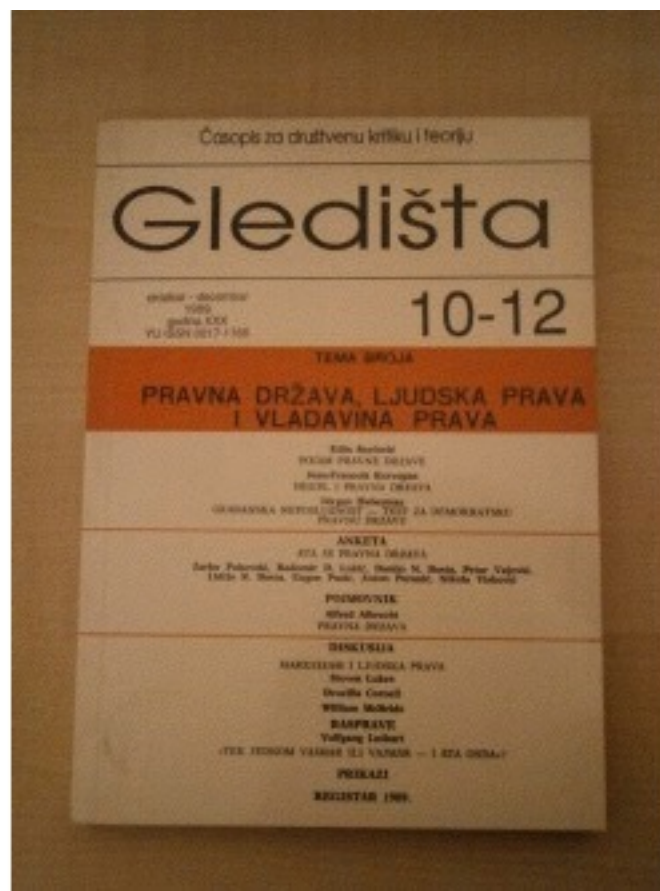

Αναρχικές εκδόσεις και Τύπος στην πρώην Γιουγκοσλαβία

ΟΜΑΔΑ "GERMINAL"

Το ενδιαφέρον των γιουγκοσλαβικών πληθυσμών για τον αναρχισμό ξεκινά τον δέκατο ένατο αιώνα. Πρωτοεμφανίζεται στα 1870 στην Μακεδονία, και στο παράνομο κίνημα της Νέας Βοσνίας από το οποίο ξεπήδησε ο Gavril Princip, ο εκτελεστής του αρχιδούκα Φερδινάνδου του Άουγκσμπουργκ, το 1914.

Στη διάρκεια του μεσοπολέμου, η VMRO (εθνοαπελευθερωτική οργάνωση στην Μακεδονία, με έντονη παρουσία σοσιαλιστών και αναρχικών, αλλά και αλυτρωτιστών-εθνικιστών, στις τάξεις της), θα περάσει στην παρανομία, ενώ η Νέα Βοσνία μέχρι το 1914 θα έχει εξαφανιστεί.

Μέχρι το 1945, κυκλοφορούν εκδόσεις των συγγραμμάτων του Μπακούιν, του Κροπτόκιν, του Μοστ και βιογραφίες αγωνιστών.

Μετά το 1945, οι ελευθεριακές τάσεις δεν εκδηλώνονται πια ανοιχτά, κάτι αυτονόητο σε μια χώρα που διευθύνεται από ένα κόμμα και, επίσης, μια από τις πιο σκληρές και πιο πιστές στην Κομμουνιστική χώρας. Ουσιαστικά, μέχρι το 1968, τα μόνα έργα που κυκλοφορούν είναι των Μαρξ, Πλεχάνωφ, Λένιν και Στάλιν.

Το αντιεξουσιαστικό κίνημα του 1968, που ζωογόνησε τα γιουγκοσλαβικά πανεπιστήμια, άνοιξε το δρόμο σε ένα νέο κύμα πολιτικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος που διήρκεσε μέχρι την περίοδο 1971-1972. Το κίνημα αναπτύχθηκε κυρίως στον πανεπιστημιακό σερβικό χώρο. Στη Σλοβενία, έφτασε στο σημείο καμπής του το 1971 με την κατάληψη της Φιλοσοφικής Σχολής της Λιουμπλιάνα. Αμέσως μετά, έρχεται η πρώτη απάντηση ενός σκληρά κατασταλτικού κόμματος-κράτους που απομονώνει τις αντιεξουσιαστικές αριστερές τάσεις. Ως αποτέλεσμα, οι εκδόσεις ελευθεριακών θεμάτων ελαχιστοποιούνται, αν και το ενδιαφέρον δεν εξαφανίζεται εντελώς, αλλά αποθαρρύνεται δραστικά λόγω της ανυπαρξίας αντικειμενικών δυνατοτήτων.

Το πιο σκληρό επίπεδο αυτής της «επιστροφής στην κανονικότητα» έλαβε χώρα το 1975 με την εκδίωξη οκτώ καθηγητών και δυο βοηθών της Φιλοσοφικής και της Κοινωνιολογίας από τη Φιλοσοφική Σχολή Βελιγραδίου. Λίγο καιρό αργότερα, τέσσερεις ακόμη φιλόσοφοι και κοινωνιολόγοι διώχτηκαν από το Πανεπιστήμιο Λιουμπλιάνα. Την επόμενη χρονιά η πίεση της εξουσίας στη μαρξιστική και αντιεξουσιαστική αριστερά

καταλάγιασε και η διάδοση των ελευθεριακών εντύπων απέκτησε μια νέα ώθηση. Το 1976 εμφανίστηκε ένα δεύτερο κύμα ενδιαφέροντος και εκτυπώθηκαν νέα έργα.

Το 1966 ξεκινά το κύμα του 1968 με τις εκθέσεις Γιουγκοσλάβων συγγραφέων, μεταξύ των οποίων μπορούμε να διακρίνουμε αυτήν του Ivan Konacetic «Απόπειρα ίδρυσης μιας αναρχοκομμουνιστικής αποικίας στα 1909-1910 στο Ντούμποβικ, πλησίον του Σλαβόνσκι Μπροντ» (στη βόρεια Κροατία), τη συλλογή «Συνεισφορά στην ιστορία του σοσιαλισμού» (Βελιγράδι, 1966) (2), του Andrija Kresic «Πολιτική απολυταρχία, αναρχία και εξουσία» στην πανεπιστημιακή επιθεώρηση του Βελιγραδίου «Gledista» (1966, No 4).

Μια μεγάλη ιστορική αναδρομή έρχεται στο φώς την ίδια χρονιά στο Βελιγράδι: «Σαράγιεβο 1914» του Vladimir Dedijer, προέδρου του ιδρύματος Russell. Παρουσιάζει με ολοκληρωμένο τρόπο τις ιδέες και τους αγωνιστές της Νέας Βοσνίας, δίνοντας έμφαση σε αποσπάσματα αναρχικών, κλασικών και σύγχρονων Γιουγκοσλάβων και αλλοδαπών. Ο A. Kresic προετοιμάζει μαζί με τον R. Vujacic μια εκτεταμένη ανθολογία σε δυο τόμους, το «Κράτος και Πολιτική» (Βελιγράδι 1968), που προλειαίνει το έδαφος και για άλλες δημοσιεύσεις. Το έργο αυτό περιλαμβάνει τρία συγγράμματα του Ερρίκο Μαλατέστα («Αναρχισμός και Εξουσία», απόσπασμα από το «Ο Αναρχισμός του Μπακούνιν», «Η Ουσία του Κράτους και η Δικτατορία του Προλεταριάτου», απόσπασμα από το «Κρατισμός και Αναρχία») και του Προυντόν («Κοινότητα, Ιδιοκτησία και Ελευθερία», απόσπασμα από το «Τι είναι η ιδιοκτησία»).

Το 1969 δημοσιεύεται η έκθεση του Βορειοαμερικανού στοχαστή Πωλ Γκούντμαν, «Αντικειμενικές Αξίες», από τη σύνταξη του διάσημου περιοδικού «Πράξις». Ακόμα μια επιθεώρηση του Βελιγραδίου, η «Φιλοσοφία» δημοσιεύει μια σειρά εκθέσεων πάνω στον αναρχισμό, στη σειρά 2-3 του 1971 (Ουτοπία και Αναρχία). Μεταξύ των πολυάριθμων συνεισφορών, θυμόμαστε αυτές των Ljubomir Tadic («Πραγματικότητα, Ουτοπία και Αναρχία»), του Trivio Indjic («Η οργάνωση: ανάμεσα στην ελευθερία και στην αποτελεσματικότητα») και του Milorad Ekmecic («Ο Μιχαήλ Μπακούνιν, ένας εξεγερμένος διανοητής»).

Αυτή η τελευταία βιογραφία, είναι αρκετά σημαντική: Υπάρχει σίγουρα μια επιρροή στην Νέα Βοσνία, όπως υπάρχει μια ουσιώδης επιρροή και στρατηγική, ασυνείδητη στο επαναστατικό γιουγκοσλαβικό κίνημα εν γένει, μέχρι την πιο πρόσφατη εποχή, του Μπακούνιν. Στο ίδιο τεύχος υπάρχει μια μετάφραση μιας σύντομης έκθεσης του Gino Cerrito για τις «Οργανωτικές Δομές του Διεθνούς Αναρχικού Κινήματος».

Οι καθηγητές Tadic και Indjic βρίσκονται στην ομάδα των οκτώ διωχθέντων εκπαιδευτικών από το Πανεπιστήμιο Βελιγραδίου. Οι τρεις, μαζί με τον Ehnecic, συμπεριλάμβαναν τον αναρχισμό στα μαθήματα του κύκλου σπουδών τους.

Γραπτά αναρχικών συγγραφέων εμφανίζονται, επίσης, το 1973 σε μια ανθολογία με τίτλο «Αυτοδιαχείριση και εργατικό κίνημα: Προβλήματα της οικοδόμησης της κοινωνικής επανάστασης» (με απόσπασμα του Πιοτρ Αρσίνοφ, από το «Ιστορία του Μαχνοβίτικου Κινήματος»). Επίσης, δημοσιεύονται οι «Δομικές αντιλήψεις του ελευθεριακού σοσιαλισμού» του Γκαστόν Λεβάλ, και διαλεκτά αποσπάσματα από το έργο του Προυντόν. Ταυτόχρονα, κάνουν την εμφάνισή τους βιβλία που συμπεριλαμβάνουν τόσο ζητήματα σχετικά με το θέμα μας όσο και έργα που δεν σχετίζονται άμεσα με αυτό, όπως τα «Παράδοση και Επανάσταση» του κοινωνιολόγου του Βελιγραδίου Ljubomir Tadic, και το «Συμμετοχή, εργατικός έλεγχος και αυτοδιεύθυνση» του Rudi Supek, ενός από τους ιδρυτές της Κοινωνιολογίας της Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας. Το πρώτο, τυπωμένο το 1972 στο Βελιγράδι, μελετά τον αναρχισμό με επιμέλεια, ιδιαίτερα στο κεφάλαιο «Κράτος δικαίου, δημοκρατία και αναρχία», ενώ το δεύτερο, τυπωμένο στο Ζάγκρεμπ το 1974, ανιχνεύει τις ελευθεριακές ρίζες της ιδέας της αυτοδιεύθυνσης.

Μια βιογραφία του Μπακούνιν, ιδιαίτερης αξίας και σημασίας, γραμμένη από τη Ρωσίδα Natalia Piroumova (3) κυκλοφορεί στη Ριέκα το 1975 και την επόμενη χρονιά, το «Ο μοναδικός και η ιδιοκτησία του» του Μαξ Στίρνερ κυκλοφορεί στην κροατική πρωτεύουσα Ζάγκρεμπ.

Το 1976, στο Όσιγιεκ, στον βορρά της Κροατίας, δημοσιεύεται η έκδοση της «Εξομολόγησης» του Μπακούνιν με πρόλογο του Ekmecic και ένα ιστορικό δοκίμιο του V. A. Polonski με τίτλο «Ο Μιχαήλ Μπακούνιν στα χρόνια του '40 και του '60».

Την επόμενη χρονιά είναι η σειρά της Έμμα Γκόλντμαν να δημοσιευτεί στη φοιτητική επιθεώρηση Vdizi του Βελιγραδίου, μέσω του δοκιμίου «Γάμος και Έρωτας». Μπορούμε επίσης να βρούμε τη μελέτη «Ψυχολογία της πολιτικής βίας» της ίδιας συγγραφέως στην πολιτιστική επιθεώρηση «Argumenti», στο πρώτο τεύχος του 1978. Από το 1971, είναι η πρώτη επιθεώρηση που θα δημοσιεύσει άρθρα για τον αναρχισμό.

Στο ίδιο τεύχος περιλαμβάνει το «Η αναρχία είναι βία;», απόσπασμα από το «Αλφαβητάρι του αναρχισμού» (4) του Αλεξάντρ Μπέρκμαν. Δημοσιεύονται δυο βιογραφίες της Γκόλντμαν και του Μπέρκμαν από την νεαρή κοινωνιολόγο Mirijana Oklobdzija, με τίτλο «Ο αναρχισμός μεταξύ δυο αιώνων» καθώς και η θεωρητική και ιστορική ανάλυση «Αναρχισμός και Μαρξισμός» του κοινωνιολόγου της Λιουμπλιάνα Rudi Rizman, συνεργάτη του Vladimir Dedijer. Σχεδόν ταυτόχρονα, δημοσιεύεται μια

μεγάλη βιβλιογραφική έρευνα του Laslo Sekelj, ενός ερευνητή του μαρξισμού από το Νόβι Σαντ (στη Βοϊβοδίνη - βόρεια του Βελιγραδίου), που αυτοπροσδιορίζεται ως «αναρχο-λόγος». Παρουσιάζει παραπάνω από 400 τίτλους βιβλίων σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες, αναρχικών και σχετικών με τους αναρχικούς, και όχι μόνο από Γιουγκοσλάβους συγγραφείς. Το γραπτό του παρουσιάζεται στη φοιτητική επιθεώρηση του Βελιγραδίου «Ideje» (No 1-2). Προς το τέλος της δεκαετίας του '70, βρίσκουμε το «Κράτος και Ελευθερία» από τις εκδόσεις Globus του Βελιγραδίου, που παρέχει μια μεγάλη συλλογή γραπτών από το «Κράτος και Αναρχία», το «Θεός και Κράτος», και την «Επαναστατική Κατήχηση» του Μπακούνιν. Ο επιμελητής της έκδοσης είναι ο Rade Kalanj, μαρξιστής συγγραφέας του κροατικού πανεπιστημίου, ο οποίος γράφει και έναν εκτεταμένο πρόλογο. Το 1980, ο εκδοτικός οίκος του Ζάγκρεμπ Narrijed, δημοσιεύει το Anarhizam, τη διάσημη ιστορική μελέτη του κινήματος από τον Ντανιέλ Γκερέν («Ο Αναρχισμός»). Το βιβλίο διαδίδεται ιδιαίτερα στους Γιουγκοσλάβους πανεπιστημιακούς.

Η πιο πρόσφατη έκδοση αφορά το κλασσικό έργο «Η Αναρχία» του Κροπτόκιν, σε δυο τεύχη της επιθεώρησης «Gledista» (No 3-4 και No 6 του 1980). Στην ίδια επιθεώρηση, βρίσκουμε μια δεύτερη βιβλιογραφία του Sekelj, αφιερωμένη αποκλειστικά στα έργα στη σερβο-κροατική γλώσσα.

Η τελευταία συλλογή κειμένων για τον αναρχισμό δημοσιεύεται στην «Politicka Missao» του Ζάγκρεμπ (1981, no 3). Εκεί βρίσκουμε κείμενα κατώτερης στάθμης από τον Frad Muhic, καθεστωτικό πανεπιστημιακό συγγραφέα, εξ ολοκλήρου αφιερωμένα στην λασπολογία και την εξύμνηση του ορθόδοξου μαρξισμού.

Μπορούμε να διαβάσουμε στην επιθεώρηση «Argumenti» μια ενθουσιώδη μελέτη του Vladimir Gligogon, πολιτειολόγου του Βελιγραδίου με τίτλο «Αριστερά και Δεξιά, Αναρχικοί και Μαρξιστές». Το κείμενο αυτό παρουσιάστηκε στην συνεδρίαση του Αραντζέλοβατς, κοντά στο Βελιγράδι, στις 10-12 Γενάρη 1980, στο Ινστιτούτο για το διεθνές εργατικό κίνημα, στο πλαίσιο μιας σειράς συζητήσεων για τον «Μαρξ της εποχής μας, την ιστορία και την πραγματικότητα». Είναι η πρώτη συνεδρίαση που ασχολήθηκε επίσημα με τον αναρχισμό σε ένα ακαδημαϊκό, φυσικά, επίπεδο, με μια σοβαρή έρευνα και προκαλώντας μια πολιτική συζήτηση. Κάτι τέτοιο αντανάκλαται και στην πλειοψηφία των παρεμβάσεων, πολλές από τις οποίες αναδημοσιεύτηκαν στην «Gledista». Μεταξύ άλλων, έχουμε τις μελέτες του Vucina Vasovic, καθηγητή Δικαίου στο Βελιγράδι («Το πολιτικό δόγμα του αναρχισμού»), του Bozidar Jaksic, μαρξιστή διανοούμενου («Η δημοκρατική ή αυταρχική αρχή της πολιτικής διαμεσολάβησης») και ενός νέου φιλοσόφου της Λιουμπλιάνα, του Darko Strain («Μαρξισμός, Αναρχισμός και Νέα Αριστερά»). Το συνέδριο αυτό συνάντησε το ενδιαφέρον αρκετών κύκλων. Ένα συγκαταβατικό άρθρο εμφανίστηκε στο «Start»(5) του Ζάγκρεμπ, το πιο γνωστό περιοδικό της χώρας.

Για να κλείσουμε αυτόν τον απολογισμό, που παραμένει ατελής, μπορούμε να σημειώσουμε κάποιες γενικές παρατηρήσεις. Η περιέργεια και η συμπάθεια προς τον αναρχισμό εμφανίστηκαν -για να μιλήσουμε με κοινωνιολογικούς όρους-, στις πιο ανεπτυγμένες και τις πιο ανεκτικές περιοχές της Γιουγκοσλαβίας (Σλοβενία, Κροατία, Σερβία και την επαρχία της Βοϊβοντίνια) και στα πιο μορφωμένα κοινωνικά στρώματα, όπως διανοούμενοι, ακαδημαϊκοί και φοιτητές (και αυτό δεν είχε παρά θετικές συνέπειες).

Μπορούμε, επίσης, να παρατηρήσουμε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις ελευθεριακές ιδέες, και ιδιαίτερα τις αναρχικές. Μπορούμε να το ερμηνεύσουμε ως μια θέληση για βάθεμα και επέκταση της ουσιώδους αντίληψης της αυτοδιαχείρισης, είτε στην σημερινή είτε στην μελλοντική κοινωνία. Ταυτόχρονα, μπορούμε να εντοπίσουμε μια επιθυμία επαναπροσέγγισης των κοινωνικών σχέσεων πέραν των μαρξιστικών αποκλειστικά μεθόδων ανάλυσης. Τέτοια που μπορούμε να την αποδώσουμε εξίσου στη συμπεριφορά των ερευνητών που διαμορφώθηκαν μέσα στην μαρξιστική σχολή απέναντι στην σκέψη του αναρχικού κινήματος.

Κάποιοι Γιουγκοσλάβοι σύντροφοι

Υ.Γ.: Για περισσότερες πληροφορίες για τις εκδόσεις μετά το 1968 μπορούμε να απευθυνόμαστε στην ομάδα «Germinal», Via Mazzini 11, Trieste, Italia. Μετάφραση από τα ιταλικά στα γαλλικά: *Germinal, giornale anarchico, Trieste e Friuli*", n°46, mai 1981

Μετάφραση στα ελληνικά: για τη διάδοση της μεταδοτικής λύσσας, Γενάρης 2008

Σημειώσεις

1. Vastrena Makedonska Revolutsonerna Organizatsia (Επαναστατική Μακεδονική Οργάνωση Εσωτερικού), ιδρυθείσα το 1893. Για τη συμμετοχή των αναρχικών, βλέπε: «Izток», No 2.
2. Όλοι οι προαναφερθέντες τίτλοι διακινούνται μόνο στα σερβο-κροατικά.
3. Πρόκειται για ένα βιβλίο δημοσιευμένο στην Μόσχα το 1966. Η Piroumona, αν και ξεκινά από μαρξιστικό-λενινιστικό πλαίσιο, δεν είναι καθόλου υστερική, για όσα αφορούν την ΕΣΣΔ βλ. F.Ia.Poliansky "Kritika ekonomicheskikh teorii anarkhizma" Moscou 1976.
4. Αμετάφραστο στα γαλλικά. Βλ. την παρουσίαση του τεύχους των «Argumenti» στο «Izток» No 2.

5. Η «Le Monde Libertaire» έχει δημοσιεύσει ένα κείμενο μετεφρασμένο από τον Sat-amikaro για το συνέδριο αυτό, τον Δεκέμβρη του 1980.

Πηγή στα γαλλικά: [http://www.theyliewedie.org/ressources/biblio/fr/Meraklia -
REVEIL ANARCHISTE DANS LA PRESSE YOUGOSLAVE.html](http://www.theyliewedie.org/ressources/biblio/fr/Meraklia-_REVEIL_ANARCHISTE_DANS_LA_PRESSE_YOUGOSLAVE.html)